

[8], новаторська роль у застосуванні новітніх методів управління та використання інноваційного продукту при виробництві продукції [2], здатність до економії, бережливості [6], оптимального розподілу ресурсів при задоволенні виробничих потреб [7], швидкість реакції на зміну кон'юнктури ринку [3]. Водночас інша когорта вітчизняних науковців вважають, що ця форма господарювання зберігала економічну і фінансову вразливість у конкурентних умовах просторі, низький управлінський рівень і рівень технічної озброєності просторі [1], відсутність системи самоорганізації, обмеженість фінансових ресурсів, нестабільність доходів, високу вразливість до несприятливих економічних факторів просторі [4].

Отже, у системі ринкових відносин мале підприємництво має ряд конкурентних порівняльних переваг: воно відіграє особливу роль у розвитку торгівлі; оперативно реагує на зміну ринкової кон'юнктури та має необхідну для цього гнучкість; визначає темпи економічного зростання, структуру і якість валового внутрішнього продукту; є оптимальним для заповнення малоефективних для великого бізнесу економічних ніш; відіграє важливу функцію при пом'якшенні соціальної напруги у суспільстві через забезпечення зайнятості населення, що залишилося без роботи; орієнтоване на прискорення науково-технічного прогресу та впровадження результатів його діяльності у виробництво; забезпечує активізацію інноваційних процесів і ефективних інновацій; поширює демократичні принципи в економічні відносини. Також до їх функцій і переваг слід віднести сприяння формуванню конкуренції та протистояння монополістичним тенденціям; задоволенню специфічних потреб споживачів, формування індивідуального попиту на аграрну продукцію; забезпечення бази для становлення середніх та великих підприємств у майбутньому; пом'якшення наслідків економічної кризи. До певних недоліків малих форм слід віднести невеликий обсяг операцій, що лімітує можливості малого підприємства розширювати свою діяльність, підвищену вразливість від коливань ринкової кон'юнктури та фінансову уразливість. Подолання цих негативних моментів можливе через розвиток інтеграційних відносин, що має базуватися на формуванні сталих міжгосподарських зв'язків, утворенні галузевих і регіональних об'єднань різних за розмірами та організаційно-правовими формами.

Література

1. Амбросов В. Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В. Я. Амбросов, Т. Г. Маренич // Економіка АПК. — 2007. — №6. — С. 15—18.
2. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні / Н. Бех // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26). — С. 16—18.
3. Білик В.В. Сучасні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / В.В. Білик // Ефективна економіка. — Дніпропетровськ : ДДАУ, 2012. — 348 с.
4. Виговська В. Малий бізнес України : сучасний стан і тенденції розвитку / В.В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 1 (91). — С. 59—63.
5. Галанець В. Г. Агропромисловий комплекс Львівщини : стратегія і тактика економічного зростання / В. Г. Галанець // Економіка України в ХХІ столітті : ретроспектива і перспектива. — Львів : Львівський національний університет ім. І.Франка, 2002. — С. 1—123.
6. Кириченко О. А. Стратегія розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / О. А. Кириченко, К. Г. Ваганов // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — №1. — С. 103—118.
7. Майсюра О.М. Сутність та проблеми розвитку малого підприємства в економіці України // Економіка та держава. — 2010. — № 2. — С. 61—63.
8. Орлова В. О. Природні переваги малого бізнесу — основа його розвитку / В. О. Орлова // БізнесІнформ. — 2012. — № 11. — С. 75—79.

УДК 65.011.14

ivanenko.olena@gmail.com

Іваненко Олена Володимирівна
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, Україна

Ivanenko Olena V.
Simon Kuznets Kharkiv National University
of Economics, Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРАКТИК В УКРАЇНІ

ORGANISATIONAL ASPECTS OF ENERGY EFFICIENCY AT THE ENTERPRISE: IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL PRACTICES IN UKRAINE

Анотація. Проаналізовано організаційні аспекти забезпечення енергоефективності на прикладі кращих світових практик. Обґрунтовано особливо-

Summary. Organisational aspects of energy efficiency maintenance with respect to the world's best practices were studied. Peculiarities of implementing the world's

сті впровадження світового досвіду забезпечення енергоефективності на вітчизняні підприємства.
Ключові слова: енергоефективність, підприємства, організаційний аспект, стандарти, програми

best practices in the field of energy efficiency at domestic enterprises were substantiated.
Key words: energy efficiency, enterprises, organizational aspect, standards, programs

Сучасна парадигма розвитку економічних систем будується на засадах сталості та екологічності. Складовою ефективного функціонування та передумовою перемоги підприємства в конкурентній боротьбі, а також отримання довгострокових результатів, на сьогоднішній день постає необхідність, поряд із економічними, встановлення й досягнення соціальних та екологічних цілей. У світовій практиці ведення господарської діяльності одним із пріоритетних напрямків імплементації засад сталого розвитку у функціонування підприємства є забезпечення енергоефективності. Світовий досвід господарювання на засадах забезпечення енергоефективності налічує значну кількість наукових і практичних розробок. Серед головних необхідно зазначити, в першу чергу, програми та стандарти, які регламентують організаційний аспект впровадження енергоефективності на підприємствах. Разом з тим, впровадження стандартів енергоефективності на українських підприємствах потребує розробки методичного забезпечення щодо адаптації кращого світового досвіду, що забезпечить результативність таких перетворень.

Питанням забезпечення енергоефективності підприємств, у тому числі із використанням енергетичного менеджменту, присвятили свої роботи вітчизняні науковці В. Джеджула [1], М. Йохна [2], В. Кукоба [3], І. Немировський [4] та інші. Віддаючи належне наявним розробкам, необхідно зауважити, що подальшого розгляду потребують питання організації впровадження світового досвіду щодо енергоефективності на вітчизняні підприємства. Тому метою роботи є обґрунтування особливостей впровадження світового досвіду забезпечення енергоефективності на вітчизняні підприємства на основі порівняльного аналізу його організаційних аспектів.

Організаційну основу забезпечення енергоефективності на підприємствах та в організаціях складають ряд міжнародних та європейських програм і стандартів, які регламентують порядок, процедуру створення систем енергетичного менеджменту та їх необхідні складові. Серед таких провідну роль відіграють: програма Energy Star щодо сертифікації підприємств, споруд, процесів і продукції з енергоефективності та визначення рівня впливу на навколишнє середовище; методологія EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), щодо вимог до екологічного менеджменту та аудиту; локальні європейські системи екологічного менеджменту; міжнародні стандарти ISO 14001 — Системи екологічного менеджменту та ISO 50001 — Системи енергетичного менеджменту, європейський стандарт EN 16001 — Системи енергетичного менеджменту. Програми та стандарти екологічного та енергетичного менеджменту будуються на однакових засадах і здебільшого є взаємодоповнюючими. Тому вбачається доцільним при аналізі світового досвіду забезпечення енергоефективності проводити їх комплексне дослідження. Аналіз особливостей стандартів ISO 50001, EN 16001, а також програми Energy Star проведено автором у роботі [5], в той час як порівняльний аналіз систем забезпечення екологічного та енергетичного менеджменту описаних локальними європейськими програмами [6], програми EMAS і стандарту ISO 14001 представлено в табл. 1.

Аналіз показав, що зазначені елементи системи екологічного менеджменту застосовуються більшістю поширених систем, у тому числі використані в стандарті ISO 14001. Відсутність у більшості проаналізованих систем вимоги до публічного звітування пояснюється тим, що ці системи не є загально визнаними та не створюють відповідної іміджевої складової для підприємства, хоча створюють повноцінне організаційне середовище. Крім того, в результаті аналізу було виявлено, що елементи організаційного забезпечення енергоефективності, наявні в системах екологічного менеджменту, є найважливішою, але не врахованою в повній мірі складовою, що забезпечує їх ефективну імплементацію на підприємствах. Разом з тим, більшість систем є схожими або дуже схожими із програмою EMAS, це підтверджує доцільність використання вибраних елементів в практиці управління екологічною ефективністю (одною з основних складових якої є енергоефективність), адже ці системи на даний час використовуються підприємствами в багатьох країнах Європи.

Таким чином, організаційний аспект забезпечення енергоефективності вітчизняних підприємств має ґрунтуватися на використанні наявного світового досвіду із обов'язковим упровадженням усіх складових відповідної системи. Тобто проведений порівняльний аналіз дає змогу обґрунтованого вибору організаційних складових систем забезпечення енергоефективності на вітчизняних підприємствах, а механізм фінансового забезпечення має стати предметом подальших досліджень.

АНАЛІЗ СКЛАДУ СВІТОВИХ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Назва системи	1.2.3. Environmentment	BS 8555	e+5	EcoCompass	Ecodynamic Enterpriselabel	Eco-Lighthouse	ECOPROFIT	EcoStart	EcoStep	Ekoscan	Environmental Diploma Guteborg	Green Dragon	Green Office	Green Network/ Key2Green	HackeforsModel	EMAS	ISO 14001
Елементи системи																	
1. Зацікавленість топ-менеджменту																	
2. Екологічний огляд																	
3. Екологічна політика (рекомендації)																	
4. Доказ відповідності стандарту																	
5. Завдання та програма екологічного менеджменту																	
6. Визначення організаційної структури на рівні підприємства																	
7. Вимоги до тренінгу або навчання																	
8. Комунікації (зовнішні та внутрішні)																	
9. Вимоги до документації																	
10. Внутрішні корегуючі дії																	
11. Внутрішній аудит																	
12. Публікування звіту																	

Умовні позначення:  Так/Обов'язково  Частково застосовується  Не застосовується

Література

1. Дзеджула В.В. Оцінка ефективності впровадження організаційно-економічного механізму забезпечення енергозбереження машинобудівного підприємства // Наука й економіка. — 2013. — Вип. 4(32). — Т. 1. — С. 188—194.
2. Йохна М. А. Управління ефективністю енергоспоживання підприємств : монографія / М. А. Йохна, О. А. Миколук, В. В. Стадник. — Хмельницький: ХНУ, 2012. — 194 с.
3. Кукоба В.П. Основні напрями робіт із забезпечення трансферу енергоефективних технологій на підприємствах / Стратегія економічного розвитку України : зб. наук. праць. — К. : КНЕУ, 2015. — № 37. — С. 45—53.
4. Немировский И. А., Ганжа Н. Г. Структура управления энергоэффективностью региона // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. — 2009. — № 2. — С. 32—34.
5. Іваненко О. В. Дослідження систем забезпечення енергоефективності на підприємстві // Управління розвитком. — 2015. — № 3. — С.69—75.
6. Локальні європейські програми екологічного менеджменту [Electronic resource] — Access mode: <http://ec.europa.eu/environment>.